

Mustad tuuled meditsiinis

POSTIMEES ARVAMUS 14. september 2015 14:49

<http://arvamus.postimees.ee/3327367/airi-varnik-mustad-tuuled-meditstiinis>

Airi Värnik, Tallinna Ülikooli professor ja ERSI juhtivteadur

Täna alanud Balti perearstide konverentsi kava rõõmustab – silmanähtav soov töötada parimal moel, eriti kui teada-tunda perearstide seltsi juhtfigure ja kasvõi endagi perearsti. Kuid midagi olulist on puudu, on ahastamapanevalt puudu, ja see ei piirdu kaugelki üksnes perearstidega vaid esitab väljakutse (siia see kolesõna sobib) meie tänase arstiabi tulevikuvisionile üldse. Tahaks hüüda Hallo, meedikud, meie ilus arenev põhjamaiselt tasakaalukas ja alalhoidlik (liigagi karm täiendmedistiini suhtes) arstindus ja õendus on möödas, musta mandri tuuled puhuvad sisse akendest ja uuest, enam ei ole võimalik mõelda kategoorias 'Näita ust'. Vaja on kohaneda.

Kui heita pilk haigestumuse ja surma põhjustele Aafrikas, siis peaks meid valvsaks tegema see, et kõige suurema osa võtavad enda alla nakkus ja parasitaarsed haigused. Esikohal troonib AIDs, aga ka tuberkuloos, ebola, malaaria, kadunud ei ole ka pidalitõbi ja poliomüeliit. Eraldi märgitakse kõhulahtisusega kulgevaid seedetrakti haigusi ja kopsuhaigusi, WHO andmetel keskmisest enam on tapmisest ja kollektiivsest tapmisest tingitud surmasid.

Kas me oleme valmis endid kaitsma? Meenub hea kolleegi haiguslugu, kes kõrge staatuse tõttu sai välismaal ringi sõita ka stagna ajal. Tervis läks käest, kuid põhjust, mida ravida, ei leitud. Prooviti nii ja teisiti, inimene jäi voodihaigeks, mõistus kustus, lamatises vonklesid vaglad. Järjekordsete vereanalüüside käigus selgus tõde – aeglaselt surmav Bangladeshi kepik. Parasiidi leidis äsja tööle asunud laborant, kes tänu kogemuse puudumisele töötas vastava atlase piltidelt järge ajades ja vaatas läbi ka võimalikud ja võimatud variandid. Diagnoos oli käes, kuid hilja.

Kas me oleme valmis saabujaid abistama? Neid ootavad ees totaalselt erinevad kliimatingimused, toit (meenutagem Justin Petrone muljeid sealihisüldist ja verivorstist), suhteliselt liikumatu eluviis ja suhtlusmaneer, mis võib näida vaenulikkusena. Kas ja kuidas me oskame kiiresti mobiliseerida perearstid, nakkushaiguste, mao- ja sooltehaiguse arstid jt tingimustes, kus niigi tohtreid napib? On's meil selleks plaane? Tunnistan, et see kõik on veel hoomamatu. Ka Kääriku Metsaülikoolis, kus sel aastal teemaks oli tervis ja kus meie meditsiinikorüfeed asja arutasid, ei tulnud kordagi jutuks arstiabi tulevik, mis kätkeb endas ka musta mandri haigusi.

Täiesti eraldi rubriik on psühhiaatria. Olin Stokholmi Karolinska Instituudis koos doktorantuuris Uganda psühhiaatri, tõeliselt musta värvi intelligentse kolleegiga. Ta püüdis oma maa haigusi ja haiguste tõlgendusi kuidagigi kooskõlla viia rahvusvahelise haiguste klassifikatsiooniga. See oli kaelamurdev ülesanne, sest nende haiguste sümptomaatikagi ja ravi, aga muidugi ka kontseptsioonid olid meiega täiesti võrreldamatud. Nendel on inimene väga looduse osa ja nende ravivõtteid meie nimetame nõiduseks, aimu oleme saanud filmidest. Mida oskab Seewaldi arst peale hakata sellise patsiendiga, pealegi keelebarjäär, mõlemapoolselt! Ma kujutlen ka meie julgestuspersonali ja isegi appi kutsutud politsei abitust, kui ägeda psühhoosiga tugev musta mandri mees hallutsinatsioonide survele end kehtestab. Ma ei ole kindel, et meie sünteetilised ravimid ootuspäraselt toimivad.

Jääb üle vaid soovida, et ei ilmneks pea-liiva-alla-peitmise sündroom ka selles vallas nii nagu juhtus sigade katkuga või nagu pagulaste vastuvõtu ettevalmistamisega siiani on olnud. Jääb üle loota, et meil on vaimseid ja materiaalseid ressursse, mida mobiliseerida, et olukorda kontrolli all hoida.